

Тема 4. Україна як демократична республіка: конституційні засади

Підтема 1. Народовладдя, референдум та виборче право в Україні

Народовладдя - це широка й активна участь громадян в управлінні справами держави і суспільства та створення найсприятливіших умов для надання всієї повноти влади народу.

Відповідно до Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Отже, народовладдя в Україні здійснюється у двох формах:

- *прямої демократії* - народ виражає свою волю у визначених Конституцією і законами процесуальних формах;
- *представницької демократії* - народ виражає свою волю через представників, яких народ обирає до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Референдум - це голосування населення всієї держави (загальнодержавний референдум) або певної його частини (місцевий референдум) з метою вирішення найважливіших питань державного і суспільного життя.

В Україні питання референдуму регламентуються Конституцією, Законом України «Про всеукраїнський референдум».

Потрібно розрізнити призначення референдуму та проголошення референдуму. Проголошує референдум Президент України за народною ініціативою, тобто на вимогу не менш як 3-х мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи зібрано не менш як 2/3 областей і не менш як по 100000 підписів у кожній області. Відповідно до рішення КСУ Президент зобов'язаний проголосити референдум якщо його ініційовано з додержанням Конституції та законів України.

Призначається всеукраїнський референдум ВРУ щодо питання про зміну території, а також Президентом у випадку винесення на всеукраїнський референдум у випадку внесення змін до розділів 1, 3, 13 Конституції.

Порядок призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до Конституції України

Президент України протягом п'яти днів після отримання від Голови Верховної Ради України закону про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України видає указ про призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати

його проведення. Текст закону, що вноситься на затвердження всеукраїнським референдумом про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, обов'язково додається до указу Президента України.

Указом Президента України про призначення всеукраїнського референдуму про внесення змін до Конституції України визначається дата його проведення, якою є остання неділя п'ятдесятиденного строку від дня видання указу.

Порядок призначення всеукраїнського референдуму про зміну території України

У разі прийняття закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України, укладеного Президентом України, Верховна Рада України приймає рішення про призначення всеукраїнського референдуму про зміну території України.

Постанова Верховної Ради України про призначення всеукраїнського референдуму про зміну території України має містити дату проведення всеукраїнського референдуму та сформульоване питання, що вноситься на референдум. Текст закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України обов'язково додається до постанови Верховної Ради України. Дата проведення відповідного всеукраїнського референдуму призначається на останню неділю п'ятдесятиденного строку від дня прийняття Верховною Радою України постанови про його призначення.

Порядок проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою

Президент України після отримання рішення Центральної виборчої комісії про загальні підсумки збирання підписів громадян України під вимогою про проведення всеукраїнського референдуму видає указ про проголошення референдуму із зазначенням дати його проведення та сформульованими питаннями або проектом закону, що виносяться на всеукраїнський референдум.

Указом Президента України про призначення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою визначається дата його проведення, якою є остання неділя п'ятдесятиденного строку від дня видання указу.

Виборче право:

Об'єктивне виборче право - система конституційно-правових норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з виборами органів держави і місцевого самоврядування.

Суб'єктивне виборче право - гарантована державою можливість громадянина брати участь у виборах в органи державної влади та місцевого самоврядування.

Активне виборче право - право громадян брати участь у виборах голови держави, представницьких органів влади.

Пасивне виборче право - право громадянина бути обраним до представницьких органів держави

Принципи виборчого права:

- **Загальність** - виборчі права визнаються за всіма дорослими і психічно здоровими громадянами

- **Вільна участь у виборах** - виборець сам вирішує, чи брати участь йому у виборчому процесі і якщо так, то якою мірою.

Абсентеїзм - неучасть виборців у виборах.

- **Рівне виборче право** - це встановлені законом рівні для кожного виборця можливості впливати на результат виборів та однакові можливості бути обраним відповідно до умов закону («одна людина - один голос»).

- **Прямі та непрямі вибори.**

Прямі вибори - право обирати і обиратися безпосередньо у виборний орган або виборну посаду.

Непрямі вибори - виборець вибирає лише членів колегії, яка потім вже обирає виборний орган.

- Таємне голосування.